

วิชา หุ่นส่วน

การบรรยายภาคคำ ครั้งที่ ๔

วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑

ดร.พรภัทร์ ตันติกุลานันท์

ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำสำนักประธานศาลฎีกา

หัวข้อที่ ๗ การเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญและชำระบัญชี

๗.๑ ความสำคัญและเหตุในการเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญ

๗.๒ เหตุแห่งการชำระบัญชีและข้อยกเว้นที่ไม่ต้องชำระบัญชี

๗.๓ ผู้ชำระบัญชี

๗.๔ ลำดับแห่งการชำระบัญชี

๗.๑ ความสำคัญและเหตุในการเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญ

- เพื่อ (๑) ให้บรรดาหุ้นส่วนพ้นสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบ เพราะตราบใดห้างยังไม่เลิกกัน หุ้นส่วนไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับการจัดการงานของห้างหรือไม่ ก็ยังคงมีสิทธิในกำไร และรับผิดชอบในการชำระหนี้ของห้างเสมอ

- เพื่อ (๒) **เรียกคืนส่วนลงหุ้น** ถ้าห้างยังไม่เลิกเรียกคืนไม่ได้
ฎ.๕๔๑๗/๒๕๔๓ (จะโอนหุ้นให้บุคคลภายนอกก็ต้องได้รับความยินยอม มาตรา ๑๐๓๒ ๑๐๔๐)

- เมื่อห้างเลิกกัน ความเป็นหุ้นส่วนสิ้นสุดลงทันที ต่างจากกรณีมาตรา ๑๒๔๙ ซึ่งถือว่ายังตั้งอยู่ตราบที่จำเป็นเพื่อชำระบัญชี

- เหตุในการเลิกจ้าง

๗.๑.๑ หุ้นส่วนทุกคนตกลงกันเลิก

๗.๑.๒ ตามมาตรา ๑๐๕๕ โดยผลของกฎหมาย

๗.๑.๓ ตามมาตรา ๑๐๕๗ โดยคำสั่งศาล

๗.๑.๑ หุ้นส่วนทุกคนตกลงกันเลิก

- เหมือนเลิกสัญญาทั่วไป ไม่ต้องมีแบบ ทำด้วยวาจา แม้จะมีกำหนดเวลาก็ตกลงเลิกก่อนได้

- คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๒๗๔/๒๕๔๕ โจทก์และจำเลยทั้งสอง เป็นหุ้นส่วนร่วมดำเนินกิจการห้างฯ วันที่ ๒๒ เม.ย. ๒๕๓๘ ทั้งสองโต้เถียงกันเพราะไม่ต้องการให้โจทก์มายุ่งเกี่ยวกิจการ ทนายโจทก์เสนอให้เลิกหุ้นส่วน มีการตรวจสอบทรัพย์สินหนี้สินร้านทันที จำเลยทั้งสองแยกไปเปิดบัญชีแทนบัญชีห้างฯ มีการร้องทุกข์ฟ้องคดีอาญา = ทั้งสองฝ่ายแสดงเจตนาเลิกห้างแล้วในวันดังกล่าว แม้ยังชำระบัญชีไม่เสร็จก็ไม่อาจฟังว่ายังดำเนินกิจการ เพราะคนละชั้นตอนกัน

๗.๑.๒ ตามมาตรา ๑๐๕๕ โดยผลของกฎหมาย

- เมื่อเกิดเหตุ มีผลเลิกทันที ไม่ต้องฟ้องศาล มี ๕ กรณี

(๑) เหตุใดๆ ตามที่ตกลงในสัญญา เช่น ถ้ารัฐบาลขึ้นภาษี
เกิดใช้หวัดนก

(๒) สิ้นกำหนดเวลาตามสัญญา คือ เมื่อถึงเวลาที่กำหนดไว้
เช่น ตั้งห้างฯ ขึ้นมาเพื่อทำการ ๒ ปี

(๓) ตั้งห้างฯ เพื่อทำการอย่างใดและการนั้นเสร็จลง เช่น จะ
นำเอาที่ดินที่ซื้อมาขายเอากำไร หรือกิจการแบ่งขายที่ดินดำเนินการ
เสร็จสิ้น ฎ.๕๔๗๑/๒๕๖๐ (ไม่ต้องให้ศาลสั่งเลิกอีก)

(๔) ถ้าห้างฯ ตั้งขึ้นโดยไม่มีกำหนดเวลา เมื่อหุ้นส่วนคนหนึ่งส่งคำบอกกล่าวเลิกห้างล่วงหน้าก่อนสิ้นรอบปีทางบัญชีไม่น้อยกว่า ๖ เดือน ให้มีผลเลิกห้างฯ เมื่อสิ้นรอบปีทางบัญชี

(๕) หุ้นส่วนคนใดตาย ล้มละลาย ไร้ความสามารถ (ดูครั้งที่ ๓)

- ทั้งกรณี (๔) และ (๕) หากหุ้นส่วนอื่นยอมรับซื้อหุ้น สัญญาหุ้นส่วนยังใช้ได้ระหว่างหุ้นส่วนที่เหลืออยู่ ตามมาตรา ๑๐๖๐ การรับซื้อหุ้นนี้ ไม่จำเป็นต้องเสนอให้แก่หรือได้รับความยินยอมจากหุ้นส่วนทุกคน (ไม่ใช่กรณีบุคคลภายนอกเข้าเป็นหุ้นส่วน ตามมาตรา ๑๐๔๐)

๗.๑.๓ ตามมาตรา ๑๐๕๗ โดยคำสั่งศาล

- หากหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งร้องขอ (ฟ้องอย่างคดีมีข้อพิพาทก็ได้) ศาลอาจสั่งเลิกห้างฯได้ ๓ กรณีดังนี้

(๑) มีหุ้นส่วน (นอกจากผู้ร้อง) ละเมิดบทบังคับอันเป็นสาระสำคัญซึ่งสัญญาหุ้นส่วนกำหนดไว้ โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

- บทบังคับอาจกำหนดไว้ในสัญญาหรือกฎหมายกำหนดไว้ก็ได้ เช่น มาตรา ๑๐๓๙ ผู้เป็นหุ้นส่วนจำต้องจัดการงานของห้างหุ้นส่วนด้วยความระมัดระวังให้มากเสมือนกับจัดการงานของตนเอง ฉะนั้น หรือมาตรา ๑๐๓๘ ประกอบกิจการค้าขายแข่งกับห้างฯ

ฎ.๓๔๓๑/๒๕๔๖ โจทก์จำเลยเป็นหุ้นส่วนประกอบกิจการ
บังกะโลให้เช่า จำเลยไม่จัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย งบกำไร
ขาดทุน ไม่แบ่งปันผลกำไรให้แก่โจทก์ ถือว่าเป็นการประพฤติด
สัญญาหุ้นส่วนในสาระสำคัญเป็นเหตุที่จะเลิกห้างหุ้นส่วนและชำระ
บัญชีได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๗ (๑)
มาตรา ๑๐๖๑ และมาตรา ๑๐๖๒

(๒) กิจการของห้างทำไปก็มีแต่ขาดทุนและไม่มีหวัง
ฟื้นตัวได้

๒ (๓) เหตุอื่นใดทำให้ห้างนั้นเหลือวิสัยจะดำรงต่อไป
ได้ ดู ฎ.๑๗๑๑/๒๕๓๒ และ ฎ.๘๔๕๔/๒๕๕๙

ฎ.๑๗๑๑/๒๕๓๒ การที่โจทก์ผู้เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญฟ้องผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันเป็นจำเลยให้รับผิดชอบในส่วนของขาดทุน โดยที่ยังไม่มีการเลิกห้างและชำระบัญชีนั้น แม้ในคำฟ้องของโจทก์จะมีได้มีคำขอให้ศาลสั่งเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญ แต่เมื่อตาม คำฟ้องมีคำขอให้บังคับจำเลยรับผิดชอบในส่วนของขาดทุนครั้งหนึ่งพร้อมด้วยดอกเบี้ย แสดงให้เห็นความประสงค์ของโจทก์ว่าต้องการให้ศาลสั่งเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญด้วย ดังนั้น เมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่าไม่มีตัวบุคคลที่จะช่วยให้การประกอบกิจการของห้างหุ้นส่วนดำเนินต่อไปได้ อีกแล้ว ถือว่ามีเหตุทำให้ห้างหุ้นส่วนเหลือวิสัยที่จะดำรงคงอยู่ต่อไปได้ ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๗(๓) ศาลย่อมสั่งให้ห้างหุ้นส่วนสามัญนั้นเลิกกันได้

ฎ.๘๔๕๔/๒๕๕๙ ผู้ร้องบรรยายคำร้องขอขอให้ศาลมีคำสั่ง
เลิกห้างหุ้นส่วนจำกัด ส. โดยเหตุกิจการของห้างที่จะทำไปก็มีแต่
ขาดทุนอย่างเดียวและไม่มีหวังว่าจะกลับฟื้นตัวได้อีก และผู้เป็น
หุ้นส่วนดำเนินคดีฟ้องร้องกันหลายเรื่องจนไม่สามารถจะร่วมทำ
กิจการต่อไปได้ ทั้งผู้ร้องยกเลิกสัมปทานค้าขายน้ำมัน รือถอนถึง
บรรจุน้ำมันและตู้จ่ายน้ำมันคืนแก่บริษัท อ. ไปแล้ว อันเป็นเหตุทำให้
ห้างหุ้นส่วนเหลือวิสัยที่จะดำรงอยู่ต่อไปได้ ซึ่งเป็นเหตุตาม ป.พ.พ.
มาตรา ๑๐๕๗ (๒) และ (๓) หาได้อ้างเหตุผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคน
หนึ่งล่วงละเมิดบทบังคับใด ๆ อันเป็นข้อสาระสำคัญซึ่งสัญญา
หุ้นส่วนกำหนดไว้แก่ตนโดยจงใจหรือเลินเล่ออย่างร้ายแรงตาม
มาตรา ๑๐๕๗ (๑) ไม่ เช่นนี้ ไม่ว่าผู้ร้องจะเป็นผู้ล่วงละเมิดบทบังคับ
ใด ๆ อันเป็นข้อสาระสำคัญซึ่งสัญญาหุ้นส่วนกำหนดไว้แก่ตนโดยจง
ใจหรือเลินเล่ออย่างร้ายแรงตามมาตรา ๑๐๕๗ (๑) ดังที่ผู้คัดค้าน
ฎีกาหรือไม่ ผู้ร้องก็มีอำนาจยื่นคำร้องขอในคดีนี้

- เมื่อมีเหตุตามมาตรา ๑๐๕๗ ผู้เป็นหุ้นส่วนอื่นอาจร่วมกันร้องให้ศาลสั่งกำจัดหุ้นส่วนผู้เป็นต้นเหตุแทนสิ่งเลิกห้างฯ ก็ได้ ตาม **มาตรา ๑๐๕๘** แต่เมื่อกำจัดแล้วต้องเหลือหุ้นส่วนอย่างน้อย ๒ คน

"เมื่อเหตุอันใดอันหนึ่งเกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับหุ้นส่วนคนหนึ่ง ซึ่งตามความในมาตรา ๑๐๕๗ ...เป็นเหตุให้ผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลาย นอกนั้นมีสิทธิจะเรียกให้เลิกห้างหุ้นส่วนได้ไซ้ ในเมื่อผู้เป็นหุ้นส่วน เหล่านั้นยื่นคำร้อง ท่านว่าศาลจะสั่งให้กำจัดหุ้นส่วนผู้ต้นเหตุคนนั้น ออกเสียจากห้างหุ้นส่วนแทนสั่งให้เลิกห้างหุ้นส่วนก็ได้"

๗.๒ เหตุแห่งการชำระบัญชีและข้อยกเว้นที่ไม่ต้องชำระบัญชี

- การชำระบัญชี คือ กระบวนการที่ผู้ชำระบัญชีรวบรวมทรัพย์สินของห้างไปชำระหนี้ และมาแบ่งหรือคืนแก่หุ้นส่วน

- จะมีได้ต่อเมื่อห้างฯ เลิกกันเท่านั้น มาตรา ๑๐๖๑ วรรคหนึ่ง “เมื่อห้างหุ้นส่วนเลิกกันแล้ว ก็ให้จัดการชำระบัญชี เว้นแต่จะได้ตกลงกันให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่นในระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกัน หรือว่าห้างหุ้นส่วนนั้น ศาลได้พิพากษาให้ล้มละลาย”

ฎ.๖๔๒/๒๔๗๒ การชำระบัญชีจะมีขึ้นเฉพาะเมื่อมีการเลิกห้าง
หุ้นส่วนเท่านั้น ถ้าห้างหุ้นส่วนยังไม่เลิกกิจการผู้เป็นหุ้นส่วนจะ
ฟ้องขอแบ่งทุนกำไร โดยไม่ขอให้เลิกห้างหุ้นส่วนและไม่ชำระ
บัญชีด้วยไม่ได้

ข้อยกเว้นที่เมื่อห่างๆ เลิกกันแต่ไม่ต้องชำระบัญชี มี ๓ กรณี

(๑) หุ้่นส่วนตกลงกันจัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น เช่น ตกลงให้หุ้่นส่วนแต่ละคนรับผิดชอบเจ้าหนี้แต่ละราย (๑๐๖๑ วรรคหนึ่งตอนต้น) การตกลงกันอาจเป็นพฤติการณ์

ฎ.๑๒๓๘/๒๕๒๒ ห่างๆ ทำการค้าไม้ เมื่อเสร็จแล้วย่อมเลิกกันตามมาตรา ๑๐๕๕ (๓) โจทก์จำเลยตกลงรับไม้ไปคนละครึ่งจึงไม่ต้องสั่งเลิกหุ้่นส่วนและชำระบัญชีอีก

ฎ.๑๕๑๓๐/๒๕๕๑ การเข้าหุ้นซื้อที่ดินของโจทก์และจำเลยมา เพื่อขายนั้น เป็นการเข้าหุ้นกันเฉพาะเพื่อทำกิจการอย่างหนึ่ง อย่างไม่เพียงอย่างเดียว เมื่อขายที่ดิน การเป็นหุ้นส่วนระหว่าง โจทก์และจำเลยจึงเลิกกันตามมาตรา ๑๐๕๕ (๓) และหลังจาก ขายที่ดินแล้วจำเลยได้แบ่งกำไรจากการขายที่ดินให้แก่โจทก์ มีการทำบัญชีไว้ แสดงว่าโจทก์และจำเลยได้มีการคิดบัญชีกัน เรียบร้อยแล้ว ไม่มีทรัพย์สินในระหว่างหุ้นส่วนหรือหนี้สินใดที่ จะต้องจัดการกันอีก ถือได้ว่าการตกลงกันให้จัดการทรัพย์สิน โดยวิธีอื่น ตามมาตรา ๑๐๖๑ หากใช้ต้องจัดให้มีการชำระบัญชี เสมอไปไม่ โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องเรียกเงินกำไรและเงินทดรองจ่าย แทนห้างหุ้นส่วนสามัญจากจำเลยได้

(๒) ห้างหุ้นส่วนนั้นล้มละลาย ไม่มีผลจริง (๑๐๖๑ วรรค
หนึ่งตอนท้าย)

(๓) การชำระบัญชีไม่เป็นประโยชน์แก่หุ้นส่วนทั้งหลาย

ฉ.๑๙๔๕/๒๕๔๒

กิจการของหุ้นส่วนในคดีนี้มีเพียงอย่างเดียวคือ ให้ผู้เป็นหุ้นส่วน
ลงทุนเพื่อซื้อที่ดินแปลงหนึ่งมาค้าหากำไร ไม่ปรากฏว่ามี
ทรัพย์สินอื่นนอกจากเงินลงทุนและไม่ปรากฏหนี้สินแต่อย่างใด
การที่จะให้ไปดำเนินการฟ้องขอให้ เลิกห้างหุ้นส่วนและชำระ
บัญชีของห้างหุ้นส่วนเสียก่อน ย่อมไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้เป็น
หุ้นส่วนทุกฝ่าย ศาลย่อมพิพากษาให้คืนเงินลงทุนไปได้เลย

ฎ.๔๒๔๕/๒๕๕๑

โจทก์จำเลยต่างมีปัญหาด้านการเงิน ประสงค์จะเลิกกิจการห้างหุ้นส่วนกัน จำเลยกลับทำให้โจทก์ฟ้องคดีและให้การต่อสู้คดีปฏิเสธการเป็นหุ้นส่วนกับโจทก์ ถือว่ามีเหตุทำให้ห้างหุ้นส่วนเหลือวิสัยที่จะดำรงคงอยู่ต่อไปได้ตาม มาตรา ๑๐๕๗ (๓) ดังนั้น โจทก์มีสิทธิร้องขอให้ศาลสั่งเลิกห้างหุ้นส่วนได้

แม้โจทก์จะไม่ได้มีคำขอท้ายฟ้องให้ศาลสั่งให้เลิกห้างหุ้นส่วน แต่ก็เห็น
ความประสงค์ของโจทก์ได้ว่าต้องการให้สั่งเลิกห้างหุ้นส่วนจึงได้ขอแบ่งทุน
เมื่อไม่ปรากฏว่าห้างหุ้นส่วนนี้มีลูกหนี้ เจ้าหนี้หรือผู้เป็นหุ้นส่วนได้ออกเงิน
ทดรองและค่าใช้จ่ายของตนไปเพื่อจัดการค้าของห้าง สินทรัพย์ของห้าง
หุ้นส่วนมีเพียงอาคารและเครื่องทำน้ำดื่มเท่านั้น กิจการทำน้ำดื่มก็เพิ่งจะ
เริ่มต้นยังไม่ปรากฏกำไรหรือขาดทุนในการดำเนินกิจการ หากจะให้มีการ
ชำระบัญชีของห้างหุ้นส่วนก็คงจะไม่ได้ข้อเท็จจริงเพิ่มขึ้นแต่ประการใด จึง
สมควรพิพากษาแบ่งทุนให้โจทก์ได้โดยไม่ต้องชำระบัญชี

๗.๓ ผู้ชำระบัญชี

- มาตรา ๑๐๖๑ วรรคสามและวรรคสี่

“การชำระบัญชีนั้น ให้ผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหมดด้วยกัน
จัดทำหรือให้บุคคลอื่นซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนได้ตั้งขึ้นนั้นเป็นผู้จัดทำ

การแต่งตั้งผู้ชำระบัญชี ให้วินิจฉัยชี้ขาดโดยคะแนน
เสียงข้างมากของผู้เป็นหุ้นส่วน”

(๑) สัญญาตั้งห้างฯ กำหนดตัวผู้ชำระบัญชี

(๒) สัญญาตั้งห้างฯ ไม่กำหนด หุ้นส่วนต้องร่วมกันทำ
หรือโดยเสียงข้างมากตั้งบุคคลภายนอกเป็นผู้ชำระบัญชี

(๓) ถ้าตกลงตั้งผู้ชำระบัญชีไม่ได้ ขอให้ศาลแต่งตั้ง

ฎ.๘๖๘๐/๒๕๕๑

ห้างหุ้นส่วนจำกัดมีผู้เป็นหุ้นส่วนสองคน คือโจทก์ซึ่งเป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิด และจำเลยเป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดและเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ โจทก์จำเลยไม่ไว้วางใจกัน มีข้อพิพาทขัดแย้งกันอยู่ หากตั้งฝ่ายใด หรือให้ร่วมกันเป็นผู้ชำระบัญชีคงไม่ร่วมมือกัน เป็นอุปสรรค จึงสมควรตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งเป็นคนกลางเป็นผู้ชำระบัญชี

(๔) กรณีหุ้นส่วนตาย แม้ทายาทของของหุ้นส่วนที่ตาย ไม่จำเป็นเข้าเป็นหุ้นส่วนแทนที่ ซึ่งมีผลให้ห่างเล็กน้อย แต่ ทายาทต้องเข้ามาร่วมการชำระบัญชี ฎ.๑๙๑/๒๕๐๑

๗.๔ ลำดับแห่งการชำระบัญชี

มาตรา ๑๐๖๒ การชำระบัญชี ให้ทำโดยลำดับดังนี้ คือ

- (๑) ให้ชำระหนี้ทั้งหลายซึ่งค้างชำระแก่บุคคลภายนอก
- (๒) ให้ชดใช้เงินทดรองและค่าใช้จ่ายซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนได้ออกของตนไปเพื่อจัดการค้าของห้าง
- (๓) ให้คืนทุนทรัพย์ซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนแต่ละคนได้ลงเป็นหุ้น
ถ้ายังมีทรัพย์เหลืออยู่อีกเท่าไร ก็ให้เฉลี่ยแจกเป็นกำไรในระหว่างผู้
เป็นหุ้นส่วน

มาตรา ๑๐๖๓ ถ้าเมื่อได้ชำระหนี้ซึ่งค้างชำระแก่บุคคลภายนอกและชดใช้เงินทดรองและค่าใช้จ่ายแล้ว **สินทรัพย์ที่ยังอยู่ไม่พอจะคืนแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนให้ครบจำนวนที่ลงหุ้นไซ้** ส่วนที่ขาดนี้คือขาดทุน ซึ่งต้องคิดเฉลี่ยช่วยกันขาด

มาตรา ๑๐๔๔ อันส่วนกำไรก็ดี ส่วนขาดทุนก็ดี ของผู้
เป็นหุ้นส่วน ทุก ๆ คนนั้นย่อมเป็นไปตามส่วนที่ลงหุ้น

- ลำดับการชำระบัญชีเริ่มจากรวบรวมเงิน และ
ทรัพย์สินของห้างออกขายทอดตลาดแล้วจึง (๑) ชำระหนี้แก่
บุคคลภายนอก (๒) ใช้เงินทดรอง ค่าใช้จ่ายของผู้เป็นหุ้นส่วน
(ถือว่าอยู่ในฐานะเจ้าหนี้ของห้างฯ เช่นกัน) (๓) คืนทุนแก่
หุ้นส่วน (๔) เฉลี่ยกำไรตามสัดส่วนลงหุ้น ตามมาตรา ๑๐๖๒
วรรคท้าย และมาตรา ๑๐๔๔

- หากเงินและทรัพย์สินที่รวบรวม ยังไม่พอชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตาม (๑) (๒) = ขาดทุน หุ้่นส่วนแต่ละคนต้องรับผิดชอบเจ้าหนี้โดยไม่จำกัดจำนวน แต่ระหว่างหุ้่นส่วนด้วยกัน รับผิดชอบตามสัดส่วนลงหุ้่น ตามมาตรา ๑๐๔๔

- หากพอชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ แต่ไม่พอคืนทุนจนครบตาม (๓) = ขาดทุนเช่นกัน หุ้่นส่วนต้องช่วยกันเฉลี่ยขาดทุน โดยได้รับทุนคืนไม่ครบจำนวนที่ลง แต่ยังคงเป็นไปตามสัดส่วนหุ้่นที่ลงทุน ตามมาตรา ๑๐๖๒ (๓), ๑๐๖๓ และ ๑๐๔๔

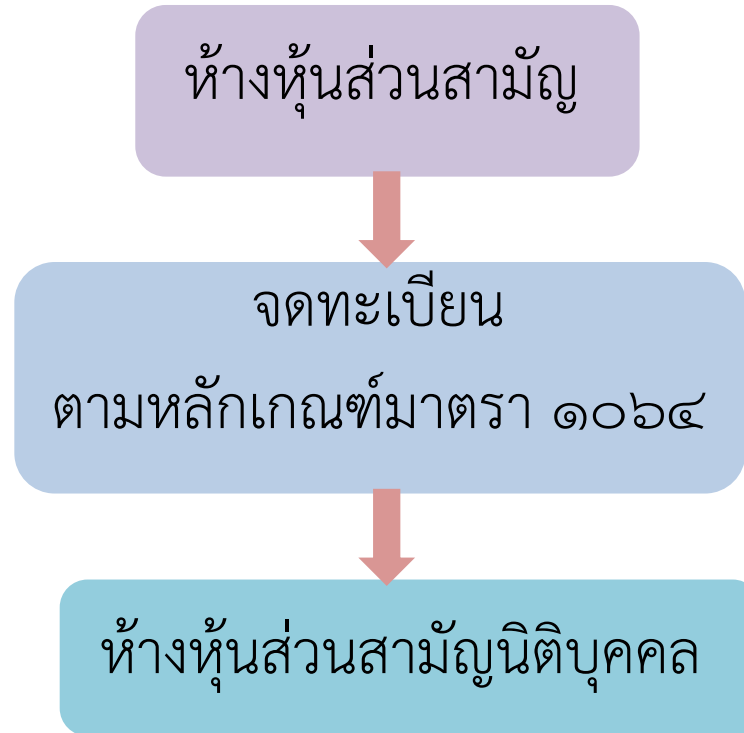
ตัวอย่าง

ห้างฯ มี ก ข ค เป็นหุ้นส่วน ก ลงหุ้นเป็นเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท
ข ลงหุ้นเป็นเงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท ค ลงหุ้นเป็นที่ดิน
๓๐๐,๐๐๐ บาท รวมทุน ๖๐๐,๐๐๐ บาท **สัดส่วนคือ ๑ ต่อ
๒ ต่อ ๓** ห้างเลิกกัน การชำระบัญชีรวมทรัพย์สินแล้วเหลือเงิน
๑๐๐,๐๐๐ บาท ส่วนที่ดินขายทอดตลาดได้ ๔๐๐,๐๐๐ บาท
รวมเป็น ๕๐๐,๐๐๐ บาท

(๑) ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้บุคคลภายนอก ๓๐๐,๐๐๐ บาท (๒)
ชำระหนี้แก่ ข ๘๐,๐๐๐ บาท (๓) เหลือ ๑๒๐,๐๐๐ บาท ไม่
พอคืนทุนจนครบ =ขาดทุน แต่เฉลี่ยคืนทุนตามสัดส่วนหุ้น ก
ได้ ๒๐,๐๐๐ บาท ข ได้ ๔๐,๐๐๐ บาท ค ได้ ๖๐,๐๐๐ บาท

ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล

ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล

ห้างหุ้นส่วนสามัญจะจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลหรือไม่ก็ได้
แตกต่างจากกรณีห้างหุ้นส่วนจำกัด และบริษัทจำกัด ซึ่งต้องจดทะเบียนเสียก่อน
จึงจะเกิดขึ้นเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัดและบริษัทจำกัด

หัวข้อที่ ๑ ผลโดยทั่วไปของการจดทะเบียนห้าง หุ้นส่วนสามัญ

๑.๑ รายการจดทะเบียนข้อมูลทางธุรกิจกลายเป็นข้อมูลสาธารณะ

๑.๒ ห้างหุ้นส่วนสามัญมีสถานะเป็นนิติบุคคลมีสิทธิและหน้าที่
ภายในขอบวัตถุประสงค์

๑.๑ รายการจดทะเบียนข้อมูลทางธุรกิจกลายเป็นข้อมูลสาธารณะ

“มาตรา ๑๐๖๔ อันห้างหุ้นส่วนสามัญนั้นจะจดทะเบียนก็ได้
การจดทะเบียนนั้น ท่านบังคับให้มีรายการดังนี้คือ

(๑) ชื่อห้างหุ้นส่วน

(๒) วัตถุประสงค์ของห้างหุ้นส่วน

(๓) ที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่และสาขาทั้งปวง

(๔) ชื่อและที่สำนักกับทั้งอาชีพะของผู้เป็น

หุ้นส่วนทุกคน...

(๕) ชื่อหุ้นส่วนผู้จัดการ ในเมื่อได้แต่งตั้งให้เป็น

ผู้จัดการ แต่เพียงบางคน

(๖) ถ้ามีข้อจำกัดอำนาจของหุ้นส่วนผู้จัดการประการใด

ให้ลงไว้ด้วย ....

“มาตรา ๑๐๒๑ นายทะเบียนทุกคนจะต้องแต่งย่อรายการซึ่งได้ลงทะเบียนส่งไปลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือราชกิจจานุเบกษา เป็นคราว ๆ ตามแบบซึ่งรัฐมนตรีเจ้ากระทรวงจะได้กำหนดให้”

“มาตรา ๑๐๒๒ เมื่อได้พิมพ์โฆษณาดังนั้นแล้ว ท่านให้ถือว่าบรรดาเอกสารและข้อความซึ่งลงทะเบียนอันได้กล่าวถึงในย่อรายการนั้น เป็นอันรู้แก่บุคคลทั้งปวงไม่เลือกกว่าเป็นผู้เกี่ยวข้องด้วยห้างหุ้นส่วนหรือด้วยบริษัทนั้น หรือที่ไม่เกี่ยวข้อง”

เมื่อย่อรายการจดทะเบียน (เช่น ข้อจำกัดอำนาจ) ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้สันนิษฐานว่าทุกคนต้องรู้ นอกจากนี้รายการจดทะเบียนทั้งที่ย่อและไม่ได้ย่อประกาศในราชกิจจานุเบกษา บุคคลทุกคนสามารถขอคัดสำเนาหรือเนื้อความได้ ทั้งนี้ตามมาตรา ๑๐๒๐ “บุคคลทุกคน ... ชอบที่จะตรวจเอกสารซึ่งนายทะเบียนเก็บรักษาไว้ได้ ...”

๑.๒ ห้างหุ้นส่วนสามัญมีสถานะเป็นนิติบุคคลต่างหากจากผู้เป็นหุ้นส่วน

“มาตรา ๑๐๑๕ ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเมื่อได้จดทะเบียนตามบัญญัติแห่งลักษณะนี้แล้ว ท่านจัดว่าเป็นนิติบุคคลต่างหากจากผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นทั้งหลายซึ่งรวมเข้ากันเป็นหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น”

“มาตรา ๖๖ นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ภายในขอบแห่งอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ที่ได้บัญญัติหรือกำหนดไว้ในกฎหมายข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้ง”

- ห้างฯ เป็นนิติบุคคลแยกจากผู้เป็นหุ้นส่วน มีสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบของตัวเอง อาจฟ้องหรือถูกฟ้องได้ การกระทำกิจการใดๆผูกพันห้างหุ้นส่วน ไม่ผูกพันหุ้นส่วนเป็นการส่วนตัว

- หุ้นส่วนผู้จัดการ จัดการงานได้เฉพาะในขอบวัตถุประสงค์เท่านั้น หากทำกิจการที่อยู่นอกขอบวัตถุประสงค์ ผล ๒ ประการ คือ

(๑) กิจการนั้นไม่ผูกพันห้างฯ และห้างฯ จะให้สัตยาบันหรือยอมรับกิจการนั้นไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องนอกสิทธิและหน้าที่ของห้างหุ้นส่วน ถ้าห้างฯประสงค์ให้กิจการที่อยู่นอกขอบวัตถุประสงค์ผูกพันตน ต้องมีการแก้ไขขอบวัตถุประสงค์ก่อน ตามมาตรา ๑๐๓๒

“มาตรา ๑๐๓๒ ห้ามมิให้เปลี่ยนแปลงข้อสัญญาเดิมแห่งห้างหุ้นส่วน หรือประเภทแห่งกิจการ นอกจากด้วยความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนหมดด้วยกันทุกคน เว้นแต่จะมีข้อตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น”

ฎ.๔๑/๒๕๐๙ วัตถุประสงค์ของห้างจำเลยที่จดทะเบียนไว้มีว่า เพื่อประกอบพาณิชย์การในประเภททำการค้าสินค้าพื้นเมือง ทำการส่งสินค้าเข้าและส่งสินค้าออก ทำการค้าเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ทำการเป็นนายหน้าและตัวแทนต่าง ๆ ดังนั้น เมื่อผู้จัดการของจำเลยไปทำสัญญาค้าประกันหนี้ จึงเป็นการกระทำนอกวัตถุประสงค์ของจำเลย จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบ

(๒) ห้างฯไม่ต้องรับผิดชอบบุคคลภายนอก แต่หุ้นส่วนผู้จัดการ ที่ทำกิจการนอกขอบวัตถุประสงค์ ต้องรับผิดชอบตัว

“มาตรา ๗๖ วรรคสอง ถ้าความเสียหายแก่บุคคลอื่นเกิดจากการกระทำที่ไม่อยู่ในขอบวัตถุประสงค์หรืออำนาจหน้าที่ของนิติบุคคล บรรดาบุคคลดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง (ผู้แทน ผู้มีอำนาจทำการแทน) ที่ได้เห็นชอบให้กระทำการนั้นหรือได้เป็นผู้กระทำการดังกล่าว ต้องร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายนั้น”

- หากบุคคลภายนอกไม่ทราบถึงขอบวัตถุประสงค์ของห้างแล้วได้มีการส่งมอบทรัพย์สินหรือมีการปฏิบัติตามสัญญากันไปแล้ว บุคคลภายนอกจะได้รับการเยียวยาอย่างไร?

- แนวทางการเยียวยาบุคคลภายนอกตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา

๑. การฟ้องขอเรียกคืนทรัพย์ “มาตรา ๑๓๓๖ ... เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอย... กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้”

เมื่อสัญญาไม่ผูกพันตัวห้างหุ้นส่วน เพราะอยู่นอกขอบวัตถุประสงค์ บุคคลภายนอกย่อมมีสิทธิฟ้องเรียกเอาทรัพย์คืนได้

๒. หลักสุจริต “มาตรา ๕ ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต”

เมื่อห้างฯ รับเอาประโยชน์มาแล้ว จะปฏิเสธความรับผิดชอบได้ อย่างไรก็ตาม การที่ห้างหุ้นส่วนต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกมิได้หมายความว่า สัญญานั้นเป็นอันผูกพันห้างหุ้นส่วน หรือถือว่าห้างหุ้นส่วนได้ให้สัตยาบันแต่อย่างใด

ตัวอย่างที่ ๑

ห้างฯ ขายเสื้อผ้า มี ก ข ค เป็นหุ้นส่วน ทุกคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ
ก ซื้อผ้าจาก ง และเช่าตึกแถวจาก จ สำหรับขายเสื้อผ้า สัญญา
ซื้อผ้าเป็นวัตถุประสงค์โดยตรง สัญญาเช่าตึกแถวเป็นวัตถุประสงค์
โดยปริยาย (ดูความหมาย หัวข้อ ๕.๑ ครั้งที่ ๒) อยู่ในขอบ
วัตถุประสงค์ทั้งสองสัญญา กิจการทั้งสองดังกล่าวจึงผูกพันห้างฯ

ตัวอย่างที่ ๒

ข้อเท็จจริงเดิม แต่ ก ซื้อเครื่องหวายจาก ฉ มาเพื่อวางขายในร้าน ข
และ ค ไม่ยอมรับสัญญาซื้อเครื่องหวาย สัญญายอมไม่ผูกพันห้าง
เพราะอยู่นอกขอบวัตถุประสงค์ แต่ ฉ เรียกให้ ก รับผิดเป็นการส่วน
ได้ ตามมาตรา ๗๖ วรรคสอง

ตัวอย่างที่ ๓

ถ้า ข และ ค เห็นดีด้วยกับสัญญาซื้อขายเครื่องหวายของ ก จาก ฉ ห้างฯ ก็ไม่อาจให้สัตยาบันได้ (ไม่ว่าสัญญานั้นจะเป็นคุณหรือโทษ) เพราะเป็นเรื่องการกระทำนอกขอบวัตถุประสงค์ ตามมาตรา ๖๖

ตัวอย่างที่ ๔

ถ้าหลังจาก ก ทำสัญญาซื้อขายเครื่องหวายจาก ฉ แล้ว ฉ นำเครื่องหวายมาส่งมอบ ห้างฯ นำเครื่องหวายออกขาย ต่อมา ฉ มาเรียกให้ห้างฯ ชำระหนี้ ห้างฯไม่ชำระโดยอ้างว่าสัญญาซื้อขายอยู่นอกขอบวัตถุประสงค์ ฉ ต้อง (๑) ใช้สิทธิติดตามเรียกเครื่องหวายคืนจากห้างฯ ได้ ตามมาตรา ๑๓๓๖ เพราะสัญญาไม่มีผลผูกพัน หากห้างฯ ไม่อาจคืนได้ก็ต้องชดใช้ราคาแทน หรือ (๒) ใช้สิทธิเรียกให้ห้างชำระราคาค่าเครื่องหวายโดยอาศัยหลักสุจริตตามมาตรา ๕ เพราะห้างฯรับเอาประโยชน์จากสัญญาแล้ว โดยการนำเครื่องหวายไปขาย ไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบ มิเช่นนั้นก็จะเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต